

Emily Salomon

Små og store gøremål i haven
måned for måned gennem et helt år

Grønningen 1

Et år i min første have

Da vi købte vores hus, skænkede jeg, for at være helt ærlig, ikke haven de store tanker. Jeg er fra byen. Født og opvokset på stenbroen i København, og en have var primært noget, mine forældre slog græs i, og hvor vi spenderede vidunderlige, uendeligt lange dage i endeløst solskin, når vi var i sommerhus. Eller sådan husker jeg det i alle tilfælde. For der var jo også noget med nogle flittigliser i altankasser, som min mor puslede om, og et elsket æbletræ.

Men da vi overtog det hus, min familie og jeg bor i nu, havde jeg følgende tanker om haven: Den skulle være så let at passe og så børvenlig som muligt, og det var for mig lig med, at der mere eller mindre kun skulle være græs og fliser. En opfattelse, jeg tror, jeg deler med mange førstegangshaveejere i min generation. Uden helt at vide, hvor den forestilling kommer fra. Heldigvis (for haven ... og mig) blev jeg gravid, nærmest lige som vi flyttede ind, og var voldsomt plaget af kvalme og orkede derfor ikke gøre en dyt ved haven. Ellers havde jeg helt sikkert, og som så mange før mig, 'ryddet op' og fjernet uerstattelige træer og andet godt i den evindelige, indgroede jagt på 'mere aftensol' og udsigt. I stedet begyndte min haveinteresse så småt at spire, som kvalmen aftog, og inden jeg nåede at lave alt for meget rod. (Nuvel, vi fældede det obligatoriske træ, noget jeg har fortrudt stort). I stedet gik jeg krig med mere fornuftige ting som at skabe en eventyrlig have med blomstring fra februar til november til glæde for hele familien og alle de livsvigtige bestøvere.

Der er ikke noget sted, hvor du kan have så umiddelbar og gennemgribende effekt og se så store forandringer på kort tid som i din egen have. For imens kloden brænder, og der mildest talt er mange triste nyheder i ja, nyhederne, så kan du gøre en virkelig stor forskel på din egen matrikel, og dét, synes jeg, er så ansporende og opløftende. Hvad end du gerne bare vil have et dejligt uderum at opholde dig i eller gøre noget godt for biodiversiteten. Eller begge dele.

Jeg vil gerne holde dig i hånden, når du står i din første have og ikke aner, hvor du skal starte. Når svigerforældre siger, at du skal skynde dig at få 'ordnet den græsplæne' og 'fældet dét og dét træ', mens du måske

PROJEKT

Skærehave og urtehave i minut-højbed

Mit måske bedste begynder-hack i haven er at bruge pallerammer (vælg dem i ubehandlet træ) til at lave et højbed på ganske få minutter.

Jeg maler dem både for syns skyld og for holdbarhed (brug linoliemaling eller svanemærket maling, især hvis der skal dyrkes noget spiseligt i dem), og så ser de også noget flottere ud, når de er malede, hvis jeg selv skal sige det. Næsten som var de lavet til stedet.

Du kan lave et lavt højbed med bare en enkelt palleramme eller et højere med to eller tre oven på hinanden. Eller fire for den sags skyld. Du skal blot huske, at jo højere du laver dem, jo mere jord skal der i.

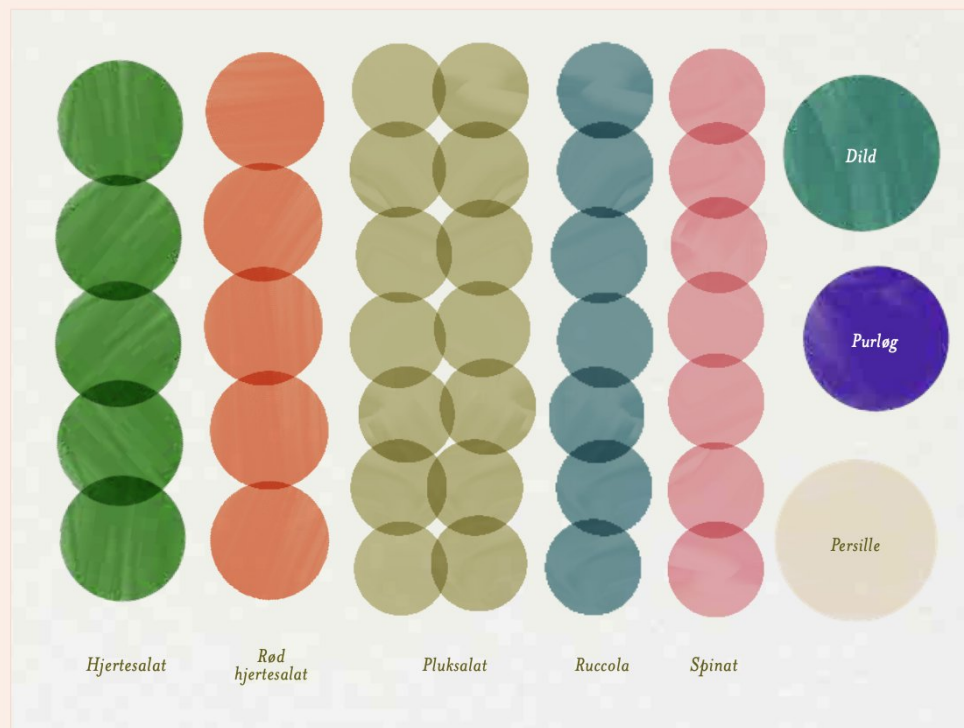
Fordelen ved højbede er mange. Når de laves på denne måde, er det også et *instant*-bed, du har en lidt bedre arbejdshøjde, det er mere afgrænset fra ukrudt og snegle, det er ofte lunere og mere beskyttet for planterne, og så kan det også være med til at skabe en god rumfornemmelse og dimension i haven.

Mine tre pallerammehøjbede fungerer som små 'haver-i-haven', og mens de alle rummer massevis af tulipaner og andre løgblomster i foråret (sat i efteråret og så tæt, at der både er til at tage af til buketter og til almen beundring i haven), så har de hver deres funktion om sommeren:

1. MINIKØKKENHAVEN

– med spinat, salat og krydderurter. Nok til at forsyne os med bladgrønt og urter gennem næsten hele sæsonen. Jeg sår rækker af spinat, salater og ruccola direkte i bedet, så snart tulipanerne er afblomstret. Jeg sår også dild og purløg fra frø, og så køber jeg en stor, flot persille, som jeg deler lidt

Minikøkkenhaven

Deadhead roserne

Støtte til klematis

Giv stauderne et Chelsea Chop

Insektsafari

Lav hyldeblomstsafte

Skvalderkålens blomster

G Ø R E M Å L I J U N I

- **Fortsætte med at vande** efter behov.
- **Lade være med at klippe hæk.**
- Sørg for, at alle både nye og gamle planter har den **støtte, de har brug for**, også når de vokser sig store. Hvis ikke jeg har været artig og allerede har sørget for det i maj. Det har jeg næppe. Men det er altså langt lettere at forebygge, at de vælter eller knækker end det modsatte.
- **Luge.** Som skrevet tidligere, så luger jeg kun sådan for alvor to gange om året, og den anden gang falder som regel i juni. Det er, hvad der passer i min have og til mit temperament, og hvor tæt mine planter står. Måske kan du slippe afsted med endnu mindre, måske skal der mere til.
- **Jeg deadheader omtrent hver anden aften** i denne periode og fortsætter henover sommeren efter behov. Det betyder, at du klipper afblomstrede blomster fra eksempelvis roser af, og det er med til at stimulere ny vækst og mere blomstring, foruden at det ser pænt ud.
- I starten af juni giver jeg en del af mine stauder en ordentlig tur med saksen. Katteurt, stjernesærm og nellikerod blandt andet får en ordentlig studsning. Et såkaldt *Chelsea Chop*. Det hedder sådan, fordi man i England gør det omkring den tid, hvor det legendariske *Chelsea Flower Show* bliver holdt (i slutningen af maj). Jeg har ikke held med at nå det i maj, så det bliver start juni, og det synes jeg også passer meget godt ift., at de jo også lige skal nå at blomstre, inden jeg kapper det hele af. Ved at give visse stauder sådan en tur sikrer du endnu en rig blomstring en lille måneds tid efter.
- **Har du jordbær, så dæk gerne jorden med halm**, så snart de blomstrer, det hjælper både til, at jorden kan holde bedre på fugten, men sørger også for, at bærrerne ikke havner direkte på jorden, efterhånden som de vokser til.
- **Lav hyldeblomstsafte.** Smagen af sommer.
- **Gå på insektsafari.** Lykken da vi fandt græshopper: sådan et godt tegn på biodiversitet.

OPSKRIFT

Kæmpemæssig løglasagne i pallerammebed

Denne blev SÅ smuk, og den ene blomstring overtog den anden og kamuflerede på fineste vis det løv, der visnede ned.

LAG 1

3 Frittalaria Persica

LAG 2 - TULIPANER

15 La Belle Epoque

10 Spring Green

10 Paul Scherer

10 Silk Road

10-20 Queen of Night

LAG 3 - NARCISSER

25 Delnashaugh

10 Kapiti Peach

LAG 4 - PERLEHYACINT

35 Ocean Magic

LAG 5 - VIBEÆG

60 Meleagris Mixed

FREMGANGSMÅDE

Mit pallerammebed er allerede fuld af jord, så jeg gravede ca. 30 cm af og lagde over på en trillebør til en start.

- Læg lag 1, et løg i hvert af de bagerste hjørner og et bagerst i midten.
- Dæk godt med jord, ca. 10 cm, og start dernæst på lag 2. Fordel de mange tulipanløg over hele bedet med jævne mellemrum.
- Fyld 5 cm jord på, og fordel så løgene fra lag 3 jævnt ud i bedet.
- Fyld 5 cm jord på, og læg lag 4.
- Fyld 2-3 cm jord på. Læg lag 5, og dæk med 2-3 cm jord.
- Dæk gerne med et godt lag nedfaldsblade, og vent spændt.

HVOR SKAL MAN STARTE? En have kan være et stort og uoverskueligt projekt, særligt hvis man ikke er født med jord under neglene.

Denne bog er en kærlig guide til at gribe 'projekt have' an: Hvordan ved man, hvilken jord man har i sin have, hvordan anlægger man et bed, og hvordan er det nu med de der dræbersnegle?

Bogen indeholder en overskuelig plan for hver eneste måned, genveje til let at komme i gang med både en lille køkken- og blomsterhave samt guides til alt fra forspiring og vanding til beskæring og udplantning, foruden Emilys bedste blomstertips og -tricks.

Dette er en bog, hvor der både er plads til at starte helt fra bunden og til at drømme store havedrømme.

EMILY SALOMON (f. 1985) er bachelor i litteraturvidenskab fra Københavns Universitet. Emily fik sin første have i 2021 og deler dagligt bl.a. haveindhold på sine egne kanaler @emilysalomon.

Grønningen 1

